

ادیان هند

فصل سوم

دین هندو

(۴)

دکتر منوچهر خدایار محبی

من ندا ، حاکم ، رازق ، مسکن
خانه ، پناهگاه ، دوست سرچشمه

هر زندگی ، اقیانوس حیات هستم . من آغاز و انجام ، گنج ، تنیرات و نطفه ای که میوه ها
را ایجاد میکند ، هستم .

خورشید نور و گرما از من دریافت میکند . این منم که باران میدهم و میتوانم
محروم سازم ، من زندگی ، پایندگی ، مرگ هستم . من وجود و عدم هستم ...

من بمنوان خرد در قلب همه جا دارم . من لطف نیکی هستم ...

من در تمام اشیاء خدا هستم . من قدرت قوی هستم . من زیبایی اشیاء زیبا هستم .
هوش مردم هوشیارم . من در روح آنانکه میدانند دانائی هستم . من در جائیکه عرفان خدائی
حکومت میکند سکوت هستم .

اکتشاف وجود کل موجب میشود که تمام امیال خود خواهانه از میان برود و آرامش
و آسایش درونی که از خرد ناشی میشود بوجود آید .

آنکه مانند تماشاچی بازی طبیعت را خونسرد و بی میل مشاهده میکند اطاعت از
قانون را میشناسد . آرام و خونسرد است . لذت ، درد ، سنگ . شمش طلا ، دوست ، دشمن
مدح ، ذم در نظر او یکسان است . بهیچ عنوانی نمیتواند او را بسمت خود جلب کند . در
جهان نمیترسد زیرا قانونی را که بر طبیعت حاکم است و هر چیز از آن اطاعت میکند
میشناسد .

اندوه و غم در چنین انسانی اثر ندارد . لذت او را خوشحال نمیکند . طمع وطنیان
دراو راه ندارد . حسادت نمیکند . نمیترسد . خشمناک نمیسازد .

از اینکه توانسته است بر خرد دست یابد لذت میبرد . این راهب مقدس دانشمند از

تمام اشیاء خارجی آزاد است. برزندگی درونی خودش استیلا دارد و بهیچکس و بهیچ چیز بستگی ندارد. چون از تمام امیال آزاد است، بدبختی نمیتواند او را متزلزل نماید و خوشبختی وی را منقلب نمیسازد. چنین است خصلت آنکه حقیقتاً خردمند است.

۳- خدایان و مراسم هندو

در بین تحولات و بررسیهای نظری و فلسفی و مراسم مورد علاقه همگانی در آیین هندو طرز تفکر مشخص و مهمی بنام بهاکتی (Bhakti) وجود دارد که زهد و تقدس (dévotion) معنی میدهد، و آن ایمان بیک خدا و عشق آن ناجی الهی است. پس در این صورت دیگر رستگاری در قربانی و معرفت نیست بلکه در چنین عشق است.

این خدایان مفهوم فلسفه باستانی برای مومنین و تربیت یافتگان در گاه الهام و اموری را طبق مندرجات بهاوات گیتا چنین بیان میکند:

آنکه با ایمان کامل و رغبت و غیرت بسیار از روی عقیده خود را در تحت حمایت من که کریشنا هستم قرار میدهد. من او را از تمام نیروهای طبیعت آزاد میسازم. زیرا او در من که جوهر برهما هستم فرورفته و مجذوب است.

آنکه بخاطر من خود را ترک میکند و جز من کسی را دوست ندارد چنین کسی مرا مییابد.

کسی که مرا بمنوان وجود واحدی میشناسد که در تمام موجودات زندگی میکند در هر حال سر نوشت او را رهبری میکند. آنکس در من و من در آنکس زندگی میکنم.

سدر بلوم مینویسد: در همین حال این خدایان ساده و بی آرایش مورد علاقه آنانکه هیچگونه جایگاهی در دین برهن سابق ندارند واقع گردند.

این عده زنان و افراد طبقات پایین میباشند که نمیتوانند نام راما را بر زبان آورند و تصویر کریشنا را آرایش دهند، یا پای سیوا (Çiva) را در حال رقص ببوسند مؤثرترین فلسفه عدم تناسب و تفاوت را که مردم برقرار کرده اند در وحدت وجود کل نشان میدهد و موجب پیدایش معانی استعاره و زنده در مراسم تصاویر میشود. همگانی ترین خدایان دین هندو سیوا (Çiva) یا شیوا (Shiva) و ویشنو (Vishnou) است که در راما و کریشنا حلول میکند.

سیوا خدای تخریب و تولید است. موجودات و اشیاء را از میان میبرد و ایجاد میکند. نیروی مخرب و مولد واجب الوجود است که با ریاضت و عشرت هردو احترام میشود. لینگا علامب و نشانه سیوا است و مجموعاً سیوا لینگا نام دارد.

این خدا با خدایانی سفاک و ستمگر مانند دورگا (Durga) و کالی سیاه (Kali) شریک است.

این خدا دارای سه چشم و بازوهای متعدد است. گردن بندی از سر مردگان بر گردن

وتبرها وزوبین‌ها در دست‌دارد . بر روی سرش هلال‌ماه قرار دارد و جسم‌وی را مارها احاطه کرده‌اند . نیم‌زن و نیم‌مرد است . پدر و مادر تمام اشیاء است . گاهی میرقصد و زمانی در اجداد نمایان میشود . علامت عجیب برای تعیین طبیعت است که تمام اعداد در او جمع میشود .

ویشنو (Vishnou) حافظ جهان چهار بازو دارد و در دست‌هایش يك صفحه مدور نوعی صدف ، گرز ، و علفه قرار دارد . لاکشمی (Lakshmi) رب النوع عشق ، زیبایی ، فراوانی ، مخصوص گاو ماده ، نزد اوست . گارودا (Garouda) پرنده خورشیدی نیز با وی همراه است .

این خدا برای نجات جهان دفعات مختلف با اشکال گوناگون گاهی بشکل ماهی و لاک‌پشت و زمانی مانند خوک وحشی و شیر و روزی چون راما و کریشنا تجلی میکند .

پادشاهی هندو پسری موسوم به راما (Râma) دارد که بتحریر ناپرداری خویش او را از خود میراند . همسرش سیتا (Sita) او را در جنگلی جای میدهد . راوانا (Râvana) پادشاه شیاطین او را غافلگیر میکند و به سیلان منتقل می‌سازد . راما با پادشاه میمون‌ها متحد میگردد و بفرماندهی ژنرال میمون‌ها نومان (Hanouman) با نیرویی از میمون‌ها به سیلان حمله میکند راوانا را میکشد و سیتارا بدست می‌آورد . در کامبوج (Cambodge) در معبد آنککروات (Angkor Vat) آثار قلمزنی صحنه‌های عملیات رامایانا (Râmâyana) در روی دیوارها دیده میشود .

باردیگر ویشنو بشکل کریشنا تجلی میکند که بیشتر از سایر خدایان مورد علاقه هندویان است . در مغازه‌های مخصوص اشیاء مذهبی مجسمه کوچک و تصویر او بسیار دیده میشود . این خدا برنگ سیاه یا آبی سیراست . چشمانی کشیده دارد و در بین شبانان خود به نواختن نی لیک مشغول است .

افسانه کریشنا داستان عیسی مسیح را بخاطر می‌آورد . کریشنا مانند مسیح از یک باکره در آغل گوسفندان متولد میشود . پادشاه زمان برای از میان بردن وی کودکان بسیاری را میکشد ولی تصادفاً باین کودک صدمه‌ای نمیرسد و نجات مییابد . ابتدا شبانی گمنام است روزی به معبد میرود و با عقل کامل خود برهمنان را بشگفت می‌آورد و زندگی عجیبی برقرار می‌سازد . مردم را تبلیغ میکند که توکل و تسلیم پیشه سازند و گرد منافع شخصی نگردند و انتظار لطف و مهربانی از کسی نداشته باشند ، عشق کریشنا در منظومه‌ای مربوط به قرن دوازدهم تحت عنوان گیتا گویندا (Gita Govinda) بیان میگردد و آنرا سرود سرود های مذهبی مینامند .

ویشنو باردیگر بصورت بودا تجلی میکند . گرچه از نظر بوداییان عنوان خدایی ندارد ولی در هر حال نجات‌دهنده بشریت است . سیوا و ویشنو و برهما باهم تثلیث (Trimourti) هندو را تشکیل میدهند . برهمن

بدون شخصیت بعنوان خالق در برهما و مانند مخرب در سیوا و چون مشیت ربانی در ویشنو تجلی میکند .

در دین هندو خدایان دیگر نیز وجود دارد . مثلاً خدای خرد موسوم به گانش (Ganesh) سری چون فیل دارد . حیوانات مقدس نیز وجود دارد که در درجه اول گاو ماده و سپس بترتیب میمون و مار است . درختان و شطوط مقدس مانند گنگه فراوان است . عقیده به تناسخ و مهاجرت ارواح ادامه دارد . مراقبت و دقت در مراسم تشییع جنازه به تظاهر مجدد مردگان کمک میکند . مردگان رامیسوزانند و خاکستر آنان را در آبهای گنگه میریزند .

آئین کاست همچنین اساس جامعه است . کاست اصولاً دسته حرفه‌ای موروثی را گویند که به بعضی از فرایض مانند تقدیه و ازدواج مربوط میگردد و زن را در موقعیت بسیار پستی قرار میدهد . باندازه‌ایکه تقسیم کار توسعه مییابد تعداد کاستها بسیار زیاد میشود ولی بر همان همچنان رل رهبری جامعه را برعهده دارند .

سالون لوی در کتاب «هندو جهان» مینویسد: سیاست و اسلوب کاستها با مفهوم برهمنی کارمن بسیار مربوط است . چون تولد نتیجه مجموع عملیات قبلی است . جامعه باید تصدیق و تایید نماید که صلاحیت تغییر آنرا ندارد و اشرافیت خون یک نوع حق عالی طبیعی است . بعضی از دانشمندان هندو برای بهبود روابط کاستها مخصوصاً طبقه پاریا که خارج از کاستها میباشد بسیار کوشش مینمایند .

مراسم دین هندو عبارت است از تکریم خدایان و انجام فرایض بافتخار آنان و مراقبت مجسمه‌های خدایان و حیوانات مقدس . تفسیل در شطوط مقدس و اقدام بزیارت معابد در بنارس (Bénarés) . مرکز زندگانی مذهبی در هندوستان شهر بنارس نیم روز جهان است . این شهر بازارین و مرتاضان و گاو و میمونهای مقدس و دوهزار معبد و چندین عبادتگاه و پانصد هزار مجسمه خدایان و حمامهای مقدس و انبار مخصوص سوزاندن اجساد که دارد بزرگترین نمایشگاه جهان بشمار میرود .

***

فصل چهارم - ادیان مختلفه

۱ - دین سیکها و عقاید جدید

قبل از مطالعه ادیان چین و بودا لازم بنزد کراست که در قرن پانزده و شانزده میلادی دین سیکها (des Sikhs) که ترکیبی از هندو و اسلام است بوجود آمد .

سیخها در شمال غربی هند در ناحیه پنجاب اقامت دارند . در قرن شانزده میلادی شخصی موسوم به کبیر از اهالی بنارس پس از فرا گرفتن اصول برهمنان در نزد علمای اسلام بمطالعه مشغول شد و ۱۵۱۸ میلادی وفات یافت . این شخص در اشعاریکه گفت : از عقیده توحید طرفداری کرد و معابد مسلمانان و مسیحیان و هندویان را مقدس شمرد . پانزده سال از این تاریخ گذشت در سال ۱۵۳۳ مردی موسوم به بابانانك متولد شد و اساس دین سیک را بنیاد نهاد .

بابانانك (Gru) یعنی معلم و سیک بزبان اهل پنجاب شاگرد معنی میدهد پیروان این عقیده را باعتبار اینکه شاگردان بابانانك هستند سیک نامیدند .

این دین از توحید و برادری و برابری طرفداری کرد و اتحاد بشر را اساس زندگی شمرد . مسلمان و مسیحی و هندو را برابردانست و فضیلت را در اخلاق و تقوی شمرد . استعمال دخانیات را حرام کرد ولی بخلاف دین هندو مشروب را جایز دانست .

در قرن نوزدهم برهما ساماج (Brahma Samag) که ترکیبی از آئین ویشنو (Vishnouisme) و بودا و مسیحیت است در هند انتشار یافت . در پایان قرن نوزدهم میلادی ترکیبی از عقاید مشایخ توسط دو هندوی بزرگ برهما کریشنا (RâMa Krsishna) و ویوکاناندا (Vivekananda) رواج یافت .

۲- ادیان مخالف هندو

دین هندو یعنی دین برهمنان از قرن ششم قبل از میلاد در مقابل دو عقیده مختلف قرار گرفت. اول دین جین که منحصر به هندوستان است و تا امروز نیز وجود دارد دوم دین بودا که از هند رانده شده و در اطراف آسیا منتشر گشته و دارای پیروان بسیاری است .

میان آئین جاین و بودا جهات اشتراك و موارد اختلاف است. ماباه الاشتراك آنها اعتقاد به تناسخ و نفرت از طبقه براهمه و بی قیدی بر رسوم دیانت سابق است .

این دودسته مراسم گذشته و روایات و داد خدایان را قبول ندارند و برای رژیم کاستها ارزش قائل نیستند. ماباه الامتیاز آنان در امر ریاضت است که آئین جین در کمال سختی آنرا مجری میدارد و کشتن نفس و تحلیل بدن را موجب نجات میدانند ولی دین بودا

ریاضتهای شاقه را منکراست و طالب آرامش و اعتدال میباشد .
مؤسین این ادیان عنوان خدائی ندارند بلکه آشکارکننده وحی و ناجی بشرند .

***

۳- دین جین

دین جین اندکی قبل از پیدایش دین بودا ظاهر شد. مؤسس این دین مانند بودا از طبقه کشاتریا (Kshatryas) بود و ماهاویرا (Mahāvīra) یعنی قهرمان بزرگ و ژینا (Jina) یعنی پیروز نام داشت ژینا عقاید خود را در میان طبقات نجبا رواج داد و پیروان بسیاری بدست آورد و طبق روایات وارده در سن هفتاد و دوسالگی کشته شد .
دین جین مانند بودا خدا و آفرینش را انکار کرد. جهان را قدیم و ابدی دانست و معتقد شد که نیستی موجب هستی نمیکردد و از عدم چیزی بوجود نمیآید. پس خالق و وجود کل در اشیاء وجود ندارد. کمال فقط نشانه کوششهای تصویری انسان است .

دین جین مانند بودا عقیده مهاجرت ارواح و تناسخ را پذیرفت و مکتب عالی اخلاق بوجود آورد که اولین دستور آن این است که :
«بهیچ موجود زنده ای نباید ستم کرد»

ما به امتیاز ادیان جین و بودا در امر ریاضت است که آئین جین در کمال سختی آنرا مجری میدارد و کشتن نفس و تحلیل بدن را موجب نجات میداند. ولی دین بودا ریاضتهای شاقه را منکراست و طالب آرامش و اعتدال میباشد. دین جین در ریاضت اصل برهنگی و بی پیرایگی را دستور العمل قرار میدهد ولی ضعفا را اجازه میدهد لباس سبکی داشته باشند. برهنگان و پوشیدگان بایکدیگر تفاوت دارند و به پوشیدگان بی آرایش و پاک (habillés de Blancs) و پوشیدگان هوا (habillés d'au) موسوم اند.

مومنین بدو دسته تقسیم میگرددن یکدسته رهبانان و دسته دیگر مردم غیر مذهبی از طبقه سوم را تشکیل میدهند. دین جین در هندوستان مخصوصاً در ناحیه احمدآباد در حدود یک میلیون و نیم پیرو دارد .

بقیه دارد